

ОБЛІК СПИСАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

(Представлено к.е.н., доц. Савченко Р.О.)

Стаття зосереджена на дослідженні обліку списання основних засобів на транспортних підприємствах. Вирішено ключові питання, що виникають у обліку списання основних засобів на транспортних підприємствах. Під час дослідження були використані загальнонаукові методи: індукції та дедукції, діалектичний, історичний та системний, а також деякі специфічні методи бухгалтерського обліку, до яких належать документування, інвентаризація, оцінка, калькуляція, бухгалтерські рахунки, подвійний запис, бухгалтерський баланс та бухгалтерська звітність.

Висвітлено особливості ведення обліку списання основних засобів та документального оформлення витрат пов'язаних зі списанням основних засобів. Внесено пропозиції щодо вдосконалення значення переоцінки основних засобів при їхньому списанні.

Ключові слова: основні засоби; первинні документи; транспорт; документація, списання основних засобів; переоцінка.

Постановка проблеми. Важливою умовою функціонування суб'єкта господарювання є наявність основних засобів. Це вимагає постійного контролю за ефективністю використання основних засобів для потреб управління виробничою діяльністю. Одним із основних завдань обліку основних засобів є надання повної, правдивої та неупередженої інформації щодо них. Однак інформація, що міститься у фінансовій звітності відносно списання основних засобів, не завжди є такою через недосконалість вітчизняного законодавства та постійні зміни в ньому, тому списання основних засобів потребують подальшого дослідження.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідження питань щодо удосконалення бухгалтерського обліку і контролю списання основних засобів ведуться постійно як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Зокрема, ці питання висвітлені у працях С.Ф. Голова, В.В. Сопка, Ф.Ф. Бутинця, А.В. Максименка, О.Бондара, І. Павлука та ін. Однак низка питань таких як: визначення справедливої і переоціненої вартості, методи нарахування амортизації, удосконалення обліку ремонту основних засобів, наближення вітчизняного обліку до міжнародних стандартів, залишаються актуальними і потребують подальших досліджень.

Метою статті є дослідження обліку списання основних засобів на транспортних підприємствах.

Викладення основного матеріалу. У бухгалтерському обліку на підприємствах транспорту відображається виробничо-фінансова діяльність, наявність і рух засобів джерел їх утворення, поточні операції з транспортування вантажів.

Особливістю обліку в транспортних підприємствах є наявність великої питомої ваги в основних засобах рухомого складу – транспорту, навантажувально-

розвантажувальних машин, а також необхідність постійного обліку і контролю їх технічного стану, необхідності заміни окремих вузлів, деталей, їх ремонту.

Основними нормативними документами, які відображають і диктують порядок списання основних засобів та необоротних активів, є Інструкція з обліку основних засобів, затверджена наказом Державного казначейства України від 17.07.2000 р. №64, та Типова інструкція про порядок

списання основних засобів бюджетних установ, затверджена спільним наказом Державного казначейства України та Міністерства економіки від 02.12.97 р. №126/137. Обидва нормативні документи зареєстровані в Міністерстві юстиції, що вказує на їх юридичну силу.

Незважаючи на зміни, які відбулися в бухгалтерському обліку бюджетних установ і пов'язані з його реформуванням, Типова інструкція зі списання основних засобів на сьогодні не зазнала змін.

Цю Типову інструкцію розроблено з метою встановлення єдиних вимог до порядку списання основних засобів установами та організаціями, які утримуються за рахунок державного або місцевого бюджетів, тобто дія цієї інструкції поширена на всі бюджетні установи.

Порядок списання та документування операцій. Як в інструкції з обліку основних засобів, так і в Типовій інструкції зі списання основних засобів визначено, що з балансів установ можуть бути списані будівлі, споруди, устаткування, прилади, обладнання, транспортні засоби, інвентар та інші необоротні активи, які стали непридатними для подальшого використання: морально застарілі, зношені, пошкоджені внаслідок аварії чи стихійного лиха (за умови, що відновлення їх є неможливим або економічно недоцільним і вони не можуть бути реалізовані). Крім того, підлягають списанню будівлі, споруди, що підлягають знесенню у зв'язку з будівництвом нових об'єктів, а також зруйновані часом.

За результатами обстеження комісія складає акти на списання основних засобів за встановленими формами. На сьогодні застосовують: "Акт про списання основних засобів" (типова форма ОЗ-3 (бюджет), "Акт про списання автотранспортних засобів" (типова форма ОЗ-4 (бюджет).

Акти затверджуються керівником підприємства. Слід зауважити, що в актах на списання зазначаються дані, які характеризують об'єкт: рік виготовлення або будівництва, дата його отримання установою, первісна вартість, сума нарахованого зносу за даними бухгалтерського обліку, кількість проведених капітальних ремонтів тощо, а також детально вказуються причини вибуття об'єкта, стан основних частин, деталей і вузлів, конструктивних елементів та обґрунтовується недоцільність і неможливість їх відновлення.

Подальша доля списаного об'єкта. Після списання основних засобів постає питання подальшої долі списаного об'єкта. Адже списаний об'єкт можна продати, подарувати, використати окремі придатні вузли та комплектуючі. Тут є низка особливостей та обмежень порівняно з госпрозрахунковою організацією чи підприємством. Зокрема, щодо використання окремих вузлів та деталей, то тут необхідно зазначити, що всі деталі, вузли й агрегати розібраного та демонтованого обладнання, які придатні для ремонту іншого обладнання, а також матеріали, отримані від ліквідації основних засобів, оприбутковуються на відповідних субрахунках бухгалтерського обліку, а непридатні деталі та матеріали

оприбутковуюються як вторинна сировина (металобрухт) і обов'язково здаються установі, на яку покладено збір такої сировини.

Первісна вартість (історична (фактична) собівартість основних засобів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів). Переоцінена вартість (вартість основних засобів після їх переоцінки). Залишкова вартість (різниця між первісною (переоціненою) вартістю і сумою нарахованого зносу). Справедлива вартість (сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами). Ліквідаційна вартість (сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) основних засобів після закінчення терміну їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Амортизацію нараховують за раніше встановленими нормами. Норми амортизаційних відрахувань за окремими об'єктами і групами основних засобів визначені окремо на повне відновлення (реновацію) і часткове відновлення (капітальний ремонт і модернізацію). На час ремонту і простою основних засобів нарахування амортизації не зупиняється

Також для нарахування амортизації досить важливим є визначення адекватного терміну корисного використання об'єкта, який би не впливав на викривлення інформації про основні засоби у фінансовій звітності. Така проблема різниці терміну корисного використання можлива, коли однотипні об'єкти використовуються на різних підприємствах. Тому вважаємо доцільним законодавчо встановити мінімальну межу корисного використання різних видів основних засобів та відмовитись від регулювання цих питань в податковому обліку. Це зробить неможливим заниження терміну використання основних засобів підприємствами.

Вважається недоцільним результати переоцінки основних засобів відображати як витрати або доходи звітного періоду, бо суть цієї операції полягає не у зміні результатів господарської діяльності підприємства, а у визначенні реальної вартості об'єкта. Це обумовлює доцільність відображення дооцінки та уцінки основних засобів як зміну сальдо рахунків додаткового капіталу.

При операціях обміну варто оцінювати об'єкти основних засобів за справедливою вартістю, а не виходити з їх поділу на подібні чи неподібні об'єкти, що є досить абстрактним положенням.

Висновки. Бухгалтерський облік і контроль списання основних засобів потребує удосконалення в методико-організаційних аспектах, а також узгодженості законодавчо-нормативних документів. Крім того, у П(С)БО 7 наявні істотні розбіжності із міжнародними стандартами. Тому запропоновані шляхи удосконалення нормативної бази бухгалтерського обліку списання основних засобів дозволять гармонізувати вітчизняний облік з міжнародними стандартами та зменшити невідповідності й проблемні питання обліку списання основних засобів.

Список використаної літератури:

1. Бондар О. До питання оцінки основних засобів підприємства в бухгалтерському обліку / О. Бондар // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 3. – С. 23-28.

2. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / Ф.Ф. Бутинець. – Вид. 2-е, доп. і перероб. – Житомир, ЖТІ, 2011. – 640 с.

3. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку / С.Ф. Голов. – К. : Центр нав. літ., 2013. – 522 с.

4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]: затв. Міністерством фінансів України 30.11.2012 р. // Законодавство України. – Режим доступу :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

5. Павлюк І. Бухгалтерський облік переоцінки основних засобів / І. Павлюк // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 6. – С. 3-10.

6. Савченко Р. О. Облік і контроль як складові управління / Р. О. Савченко, Н. М. Савченко. // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №3. – С. 324–326.

7. Бутинець Т. А. Внутрішній контроль та його місце в системі управління підприємством / Т. А. Бутинець, Р. О. Савченко // Бухгалтерський облік, контроль і аналіз: проблеми теорії та методології: монографія / Т. А. Бутинець, Р. О. Савченко. – Київ, 2013. – С. 347–375.

References:

1. Cooper A. to the assessment of fixed assets accounting / A. Cooper // Accounting and Auditing. - 2013. - № 3. - P. 23-28.

2. Butynets FF Accounting Theory: textbook / FF Butynets. - Kind. Second, ext. and revised. - Exactly, ZHTI, 2011. - 640 p.

3. The President of SF Accounting in Ukraine: analysis and prospects of development / SF Head. - K: Center Josh. years., 2013. - 522 p.

4. Instruction on the application of the Plan of Accounts for assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations approved. Ministry of Finance of Ukraine 30.11.2012 p. [As of 10.01.2012 p.] // Legislation Ukraine. - Access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

5. Pavlyuk I. Accounting revaluation / Pavlyuk // Accounting and Auditing. - 2011. - № 6. - P. 3-10.

6. Savchenko, R.O. and Savchenko N.M. (2010), “Oblik i control yak skladovi upravlinnya”, Visnuk GDTU, vol. 3, pp. 324-326.

7. Butunets, T.A. and Savchenko, R.O. (2013), “Vnutrichniu control ta yogo mistse v sistemi upravlinya pidpriemstvom”, Buhgalterskiy oblik, control i analiz: problem teohriy ta metodologiyu, pp. 347-375

ЛУЦАК Марина Ігорівна – магістр Житомирського національного агроєкологічного університету, спеціальність «Облік і оподаткування»

Наукові інтереси:

- обліково-методичні аспекти бухгалтерського обліку підприємства